

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

100 år

1871-1971

HUNDESTED TRÆLASTHANDEL

Sophus Brammer A/S

Hundested den 19. juni 71.

*I anledning af vort 100 års jubilæum har vi
den glæde at indbyde Dem til reception på vort
kontor den 23. juni 1971 fra kl. 14⁰⁰-16⁰⁰.*

Med venlig hilsen

**Hundested Trælasthandel
Sophus Brammer A/S**

»Om hundrede år er alting glemt«. Sådan siger et gammelt ord, men derfor behøver det jo ikke være rigtigt. Nej, hellere sige som H. C. Andersen i »Nattergalen«: »DET ER NU MANGE ÅR SIDEN, SA LÆNGE, AT DET ER VÆRD AT HORE HISTORIEN, FØR MAN GLEMMER DEN«.

Under dette motto har vi valgt at udarbejde vores jubilæumsberetning.

Den 23. juni 1871 flyttede en ung mand ind i det lille hus, han havde ladet opføre overfor stejlepladsen i Lynæs med det formål at begynde egen virksomhed. Lynæs bestod den gang højst af 15-20 huse og alle beboerne, der var fiskere eller søfolk, havde desuden et mindre landbrug.

Det skulle synes, der hørte mod til at starte en forretning i så lille et samfund, men mod havde han – skønt skrøbelig af helbred – nok af, og selvom hele kystområdet på Halsnæs var tyndt befolket, lå de solide bøndergårde i baglandet, og der var i hele området kun een købmandshandel i forvejen, nemlig i Tømmerup, ville man ikke handle der, måtte man helt til Frederiksværk.

Den dristige unge mand hed Peter Hansen Brammer og var som femårig kommet til egnen med sine forældre, da faderen, Carl Brammer, tiltrådte embedet som lærer ved St. Karlsminde skole og kirkesanger i Torup i året 1855. I Anders Uhrskov's bog »Skæbner« udgivet 1929, beretter billedskærer Lars Nielsen fra Kulhuse således under afsnittet »Flittige Folk«:

»Jeg skal nu fortælle lidt om en Mand, der med en tilsyneladende haabløs Fremtid for Øje ved sin store Energi og Virkelyst kæmpede sig fremad og blev Grundlæggeren af et af de største Foretagender i Nordsjælland.

Omkring Midten af forrige Aarhundrede var der på Halsnæs en Skolelærer, som havde en Son, der som Dreng gik på Krykker, eller andre Drenges bar ham på deres Ryg. Senere opnaaede han at kunne liste sig frem ved en Stok. Efter sin Konfirmation blev han sat i Skrædderlære, og efter endt Læretid begyndte han at arbejde i sit Haandværk, men blev hurtigt klar over, at han

ikke ved sine Hænders Arbejde alene kunde naa sine store Livsmaal, hans Lyst stod da til at komme frem ved Spekulationer, men han manglede Driftskapital.

Paa hin Tid boede der paa Lynæs en ældre Fisker ved Navn Morten Smed. Denne havde som Makker paa sin Baad en yngre Fisker fra Kulhusene, og hos ham laante den unge Skraedder 60 Rigsdaler til at begynde med som Drijtskapital. Han gjorde nu Indkøb af Tøjvarer, som han med god Avance afsatte til sine Kunder. Ustandselig arbejdede han sig fremad som en dygtig Forretningsmand i sit Fag. Omsider grundlagde han en stor Købmandsforretning paa Lynæs og forhandlede alt muligt. Fiskere fra forskellige Fiskerlejer var hans Kunder og købte deres Sejldug, Tovværk, Garn og Fiskeredskaber hos ham. Endelig blev han Fiskegrosserer og Eksportør i stor Stil, fik Fartøjer i Søen, anlagde Forretning paa Anholt og andre Steder.

Den Mand, som her er omtalt, er afdøde Købmand P. H. Brammer, Lynæs, hvis Sønner har fortsat Faderens Millionforetagender.

P. H. Brammer var en af Indre Missions Forkæmpere paa Halsnæs og har ladet Missionshuset i Lynæs opføre. Engang var han Gæst hos en troende Mand i Sverrig. Denne fik overbevist ham om, at han som kristen Mand ikke med god Samvittighed kunde sælge berusende Drikke til Fordærvelse for sine Medmennesker. Da Brammer kom hjem, befalede han sine Folk til at rense sin Forretning for alle berusende Drikke og hælde det hele ud, og saaledes skete det, hvorefter sligt ikke mere blev forhandlet i hans Forretning. Sagnet fortæller, at Fiskerne paa Lynæs kom til Stede med Dunke, Bimble og Flasker og bad Brammer om hellere at forære dem den kære Brændevin end som at smide den væk, men han vilde ikke bønføre dem, hvorfor flere af dem smed sig ned paa Maven og opsugede med Munden, hvad der var løbet sammen i smaa fordybninger i Græsset. Sagnet fortæller endvidere, at Græs og Planter aldrig mere vilde gro paa det sted, hvor de vaade Varer flød.»

Det kan tilføjes, at sagnet også fortalte, at byens ænder, der holdt til i rendestenen på den modsatte side af vejen, fik svært ved at holde balancen. Det var dog ikke så meget »skrædderkunst» og handelen med tekstiler, der fik den lånte kapital til at formere sig, de fattige fiskerfamiliers behov i så henseende var sikkert ikke stort, men det forlyder, at P. H. Brammer var ekspert i at skære et par døffelsbenklæder, ligesom han siden hen blev ekspert i alt, hvad han gennem årene gav sig af med. Når det lykkedes at

oparbejde en stor og blomstrende forretning på så øde en egn, skyldtes det nok i første række den havn, der i 1865 var blevet anlagt ved Lynæs takket være lærer Brammers initiativ, myndighedernes imødekommenhed og fiskernes personlige arbejdsindsats. Det blev den første – og i mange år eneste – brugbare fiskerihavn på Halsnæs. En samtidig beretning nævner Lynæs som en af landets bedste bådehavne, og med den fulgte skibsfarten og den faste ruteforbindelse til omverdenen, nemlig »Det Forenede Dampskibsselskab» rute fra Roskilde over Frederikssund og Frederiksværk til Lynæs, og derfra videre til Nykøbing Sj., naturligvis med P. H. Brammer som speditør.

Der var på daværende tidspunkt endnu ikke jernbaneforbindelse Hillerød-Frederiksværk – alle forsendelser skulle foregå med hestevogn til jernbanestationerne i Frederikssund eller Hillerød – og man forstår hvad Brammers forretning i forbindelse med dampskibsrute og skibsfart i sin helhed har betydet for den producerende befolkning, det være sig fiskere som bønder. Der sluttedes kontrakter på årsbasis om æg, smør, korn og kartofler – endog levende grise forsøgte man at eksportere, men de nåede aldrig frem til importlandet på grund af smågrisenes udtalte tilbøjelighed for søsyge. Til gengæld købte bønderne hele deres forbrug – ikke blot af forretningens oprindelige udvalg i købmandsvarer og manufaktur, men også af brændsel og foderstoffer, der hurtigt indgik blandt de lagerførte varer.

I 1884 var huset definitivt for lille. Ejendommen forlængedes med vognport og bagbutik – og en etage byggedes ovenpå. Omtrent samtidig anlagdes filialer i St. Karlsminde og Hundested (bestyret af yngre brødre), begge

eksisterer endnu i dag som henholdsvis eneste købmandsforretning i St. Karlsminde og »Mogens Lemche», Hundested (Wilh. Brammers Eftf.).

Det var også i disse år fiskeeksporten blev taget op for alvor og P. H. Brammer var ikke bange for at tage – det man i dag kalder – avancerede metoder i brug. Således anskaffede han et såkaldt »Isfartøj» (en båd, der havde isbeholder i stedet for dam) og om dette »moderne» skib »GLACIERE» hedder det i en samtidig beretning om fiskeriets udvikling på Halsnæs gennem 100 år (fremlagt på udstillingen i København 1888 og skrevet af lærer Brammer, St. Karlsminde), at det tilhører P. H. Brammer og H. Pedersen (skipperne havde i reglen part i bådene), og så lyder beskrivelsen:

»Fartøjet har foruden en bekvem Kahyt til Skipper og Styrmand, desuden Plads i Forhuset med Køjer til 4 Fiskere, samt i Lastrummet en Iskælder og Arbejdsrum, hvori Fisken renses, slagtes og ispakkes, lige til at exporteres, naar der er fuld Last. Det er ogsaa paatænkt med dette dertil passende Fartøj at opkjøbe Sild og at gjøre et Forsøg paa at aabne en ny Indtægtskilde for Fiskerne, nemlig at salte Sild på hollandsk Maner, efter at dette først – i Løbet af denne Sommer – er lært ved at sende en af Besætningen til Holland og deltage deri, hvorefter flere Fiskere skal oplæres. Endvidere er det Bestemmelsen, at »Glaciere» skal benyttes som Opkjøber-Kutter ved at modtage Fisk (Tunger og Pighvarrer) paa Fiskepladsen fra andre Baade til Behandling strax, hvorved de mindre Baade forhindres eller rettere sparer at sejle hjem med Fangsten, men derimod at fortsætte Fiskeriet, og endelig at opkjøbe Sild ved Læsø om Efteraaret i October og November Maaned for at bevæge Fiskerne til at sejle til »Kobberrender» ved Læsø og fiske Sild der, naar den er forsvundet fra vore nærmeste Grænser.

Sidste Efteraar blev det første Forsøg allerede gjort, men uden noget Resultat, hvorfor Kutteren løb ind i de svenske Skjærgaarde til Göthaborg og Marstrand, købte Sild, som bekjendt fanges med Vaad i store Mængder, sejlede hjem til Lynæs Havn med 2 Laster Sild, der med Begjærlighed blev

modtaget af Landprangerne, som kjørte omkring paa Landet og solgte dem til Bønderne. Ogsaa exporteredes flere Kasser med Sild til England og til Røgerierne ved Kiel, Lubeck o. fl. St.»

Alt efter som fiskeriet blomstrede og voksede også eksporten og det blev ikke blot ved »det gode skiv GLACIERE» og sildene. Man sluttede kontrakter med fiskerne langs nordkysten om de sæsonprægede fangster af finere fisk såsom tunger og pighvarrer, byggede ishuse og pakkekældre i Lynæs – og velbehandlede søtunger og pighvarrer blev snart P. H. Brammers store eksportvare. Den gang, som nu, stivedes eksporten af med udstillinger i de importerende lande, og både i Paris, Berlin og Hamburg høstedes anerkendelse og diplomer. P. H. Brammer var efterhånden blevet så godt gående, at han – skønt med stort besvær – kunne færdes ved hjælp af en stok og foretage kortere rejser i udlandet, men på udstillingerne repræsenteredes firmaet af hans far, der havde stor viden om og interesse for fiskeriet. Lærer Brammer (D.M. 1887, Kammerraad 1888) var fra Dansk Fiskeriforening's stiftelse i 1887 og til sin død i 1901 medlem af »Bestyrelsesraadet» og omtaltes i Fiskeriforeningens Medlemsblad ved sin død som »Fiskernes utrættelige Talsmand og Raadgiver». Man tør således formode, at hans indflydelse ikke har været uden betydning for den retning sønnens interesser tog.

I 1897 gjordes et betydeligt fremstød vedrørende åleeksport. Fiskeriet i Arresø forpagtedes for 25 år og blev drevet med prøvede ålefiskere fra St. Karlsminde. Da intensiveringen af åleeksporten viste sig at være en god disposition sendtes firmaets egne skibe til Norge for at opkøbe ål i fjordene, hvor den kunne købes med fordel, da den var uden interesse for det norske marked. Samtidig fulgte Halsnæsfolkere med for at undervise de norske fjordfiskere i ålefiskeri, der forståeligt nok ikke tidligere havde haft synderlig interesse. Såvel åleeksporten som fiskeriet i Arresø overgik allerede omkring århundredskiftet til den ældste søn, Carl Brammer, Frederiksværk.

Det er forståeligt, at en forretning, der startes i det små og i så lille et samfund, naturnødvendigt må undergå mange ændringer hen ad vejen, hvis den skal følge det lille samfund i dets udvikling og tjene såvel samfundets som egen tarv – således også her. Med den voksende velstand i fiskerlejerne opstod et behov for nye og bedre boliger og heraf fulgte ganske spontant et forsøg med trælast og bygningsmaterialer i århundredets sidste decennium. Det var en fordel at kunne give egne skibe returlast af tømmer og brædder, når de havde løst deres last af landbrugsvarer i Norge og Sverrig, ligesom det – i en tid, da teglværkerne udskibede over egne broer – var nemt at hente teglværksprodukter, når skibene var ledige. »Ledige» var de forøvrigt kun, når isen bandt dem. Nogle af dem var således indrettet, at de også kunne anvendes til optagning af søsten og herom havde man kontrakter med bygmestrene af datidens betydeligste vandbygningsarbejder, f.eks. høfderne langs Jyllands vestkyst, Københavns Frihavn og Middelgrunds fortet.

I 1896, da P. H. Brammer kunne fejre 25 års dagen for sin forretnings grundlæggelse, stod han med et fuldt udbygget firmas mange strenge på sin bue og pilene pegende nord, syd, øst og vest.

Den næste udvidelse gjaldt Anholt, hvor en stor, ny fiskerihavn var anlagt af staten og stod færdig i 1902. Her startedes en fiskeeksportforretning med sildesalteri og da de store, søgænde fiskerbåde – danske såvel som svenske – begyndte at anvende Anholt som basishavn, ansøgte man staten om tilladelse til at opføre en skibsprovianteringsforretning, hvilket opnåedes på betingelse af, at der samtidig oprettedes et sømandshjem, som altid skulle have et vist antal opredte senge disponible. Med rettighederne fulgte en forpligtelse til altid at have tilstrækkelige forsyninger af de for fiskerbådene og deres mandskab fornødne varer. I mange år fremover blev Anholt et centrum for fiskeriet i efterårsmånederne, og det vil forstås, at med op til 500 fiskerbåde i havnen var det en ikke helt ringe forpligtelse man havde påtaget sig, selvom rettighederne i de følgende 15 år var det værd.

Indenfor samme periode anskaffedes en engelsk trawldamper til fiskeri i Nordsøen og Kattegat. Efter at man i et par år havde indbragt fangsterne til Frihavnen, hvor de solgtes fra skibet til en betydelig kundekreds, startedes A/S »Dansk Trawl og Fiskekomp.» og herom kunne i Frederiksborg Amts Avis for 3. jan. 1905 – under Frederiksværk – læses følgende:

»En af Egnens mest kendte Mænd, Købmand P. H. Brammer, Lynæs, flyttede i Efteraaret til København for at overtage Direktørposten i Dansk Trawlkompagnis nyoprettede Fiskeforretning i Rysenstengade. Allerede i længere tid har Hr. Brammers Damper trawlet i Farvandet ved Anholt og Læsø og den trawlede Fisk er afsat i Frihavnen. I den Forretning, Hr. Brammer nu er stillet i Spidsen for, bliver Fiskene, der strax efter at være fangede er blevne slagtede på selve Trawleren, opbevaret i isafkølede Rum, hvor Temperaturen stadig er 4 Grader under Frysepunktet. En Del af Fisken bliver i dertil indrettede Maskiner omdannet til Fiskefars.

Hr. Brammers Forretning på Lynæs fortsættes uforandret under Ledelse af hans Søn, Sophus Brammer, ligesom hans Damper »Danía» fremdeles besørger Persontrafik på Fjorden om Sommeren.»

Det var dog ikke længe Sophus Brammer bestyrede forretningen for sin far – snart fulgte han efter til København, idet han havde fået kgl. bevilling som auktionarius ved Københavns Fiskeauktionshal fra 1. jan. 1906. Det var Danmarks første fiskeauktionshal – startet og drevet efter samme princip som fiskeauktionerne i udlandets storbyer – og et led i P. H. Brammers forsøg på at revolutionere og modernisere fiskehandelen i København til fordel for såvel fiskere som forbrugere.

P. H. Brammer havde sat endnu en streng på sin bue, men kræfterne rakte ikke til, strengen brast og han vendte syg hjem til Lynæs, hvor han de sidste otte år af sit liv ledede sine forretninger fra skrivebordsstolen eller fra

sengen, som store lidelser ofte bandt ham til. Hans højre hånd var nu den yngste søn, Hans Tausen Brammer.

Den gamle ejendom med købmandsforretningen, »Brammers Hjørne«, som den endnu den dag i dag benævnes, overdrog han d. 1. april 1908 til sønnen Sophus Brammer. Denne havde fået en meget alsidig og grundig uddannelse med skolegang på Frederiksborg Latinskole, og handelsuddannelse i København hos kommerceråd Jacob Petersen, fulgt af ansættelse i faderens forretning, vekslede mellem de forskellige afdelinger. Da den ældre broder allerede i 1898 fik egen forretning, blev han prokurist og disponerede i de følgende 8 år overalt som sin faders højre hånd. Ikke mindst de udenlandske forbindelser fik han lov at pleje – rejselivet var jo endnu hårdt og langsomt omkring århundredeskiftet og ofte måtte rejserne foretages med egne skibe eller på ski over de norske fjelde. Drejede det sig om mere specielle opgaver – som f.eks. indkøb af skibe i udlandet – fik han en af firmaets gamle, prøvede skipperne med som vejleder.

Købmandsforretningen havde – medens P. H. Brammers interesser samlede sig om virksomheden i København – været drevet med bestyrer og var ikke mere det gode aktiv den engang havde været. I de første år efter overtagelsen suppleredes ganske vist fortjenesten med fiskeeksport, men dette droppedes allerede helt i 1910 til fordel for den yngste af brødrene, medens Sophus Brammer samlede hele sin energi og økonomiske evne om en udbygning af trælastforretningen. Til dette formål havde han allerede i 1908 erhvervet en stor egnet plads, hvor der opførtes murede pakhuse og åbne tømmer-skure. I 1908 havde han ligeledes foretaget en udvidelse af butikken med særlig vægt på isenkram og porcelæn. Desuden opførtes et kornformalingsanlæg. Sophus Brammer var ligesom sin fader i besiddelse af stor energi og en ubøjelig vilje, og det varede ikke længe før nye, solide huse skød op med Brammer som entreprenør. Datidens håndværkere på landet forstod sig ikke

stort på tegningens kunst og den unge købmand satte sig derfor grundigt ind i bygningstegning, så han kunne hjælpe og vejlede de unge mennesker, der søgte ham i den hensigt at bygge hus. Den gang sparede folk op til de skulle giftes, så der kunne begyndes med benene under eget bord, og når der var nok i sparekassen gik man hen til Brammer for at tale om tingene. Så blev der udarbejdet en tegning efter bedste modulprincip – døren i midten og et eller to fag vinduer på hver side – alt efter smag og økonomisk evne, Brammer entreerede med murer og tømrer (gas, el og vand kendtes ikke), og så stod huset færdigt til brylluppet. Prisen var 3-4000 Kroner og brudegaven et kaffe- eller spisestel.

Også oppe i landet var udviklingen i gang. Fornyelser og ombygninger på gårdene og frem for alt et væld af nye stakhjelme så dagens lys.

Det var en lang arbejdsdag for Sophus Brammer, der var at træffe i sin forretning fra 7 morgen til 9 aften. Lukketiden så man ikke så nøje på, for fiskerne holdt af at sidde i butikken, når dagens gerning var endt. Piben kom frem og dagens spørgsmål blev diskuteret, medens de gjorde sig det behageligt på låget af den store kornkasse, der tjente som butikkens siddeplads. I sommertiden holdt de »Børs« siddende pladask på fortovet foran huset, –

hvor skulle man ellers spørge »Nyt». Man havde ikke radioen – og telefon ville gennemsnitsfiskeren ikke drømme om at anskaffe – hele Hundested central havde endnu omkring 1914 ikke meget over et halvt hundrede numre, hvad var så naturligere end at købmanden tog telefonavisen og hver aften læste krigstelegrammerne for den interesseret lyttende skare. Som en næsvis badegæst, der troede sig uhørt, vittigt bemærkede med et blik til husets lille, umotivere balkon over butiksdøren: »Der står Brammer, når han taler til folket».

Trafikken med omverdenen foregik stadig med hestevogn eller på fjorden og den gamle havn i Lynæs trængte hårdt til en »ansigtsløftning». Det blev Sophus Brammer, der, som formand for havneudvalget, satte sig i bevægelse for at skaffe midler til istandsættelsen. Folketingsmænd, trafikminister, vandbygningsvæsen og pengeinstitutter blev kontaktede, og havnen bragtes, i de 25 år Sophus Brammer var formand, i en stand, der var i overensstemmelse med datidens krav. Når det nævnes her skyldes det, at den kontakt, man havde fået med Vandbygningsvæsenet, i mange år fremover kom til at præge forretningen, der allerede nu så småt begyndte at beskæftige sig med havnebygningstømmer.

Nogle år før 1. verdenskrigs udbrud indførte Brammer automobiler på Halsnæs. Han havde samlet en kreds af interesserede, et rutebilselskab en miniature blev oprettet og koncession erhvervedes på transporten af post og passagerer mellem Frederiksværk og Lynæs. Et betydeligt fremskridt – sammenlignet med den gamle, åbne postvogn. Omkring 1914 kom også Kystdefensionens forsvarsanlæg »Lynæsfortet» og batteriet på Sportsbjerg til at præge udviklingen. Det gav store leverancer til trælasthandelen, og efterfulgtes af en forbindelse med Forsvarsministeriets Bygningstjeneste, der holdt sig til op mod 1940.

Med årene 1914-18 oprandt en velstandens tid for fiskerbefolkningen, og byggeriet florerede som ingensinde før. Der havde været en lang, øde strækning mellem Lynæs og Hundested, som nu så småt begyndte at nærme sig hinanden. I 1916, da jernbanen kom til Hundested, og yderhavens bygning blev en realitet, bestemte Sophus Brammer at flytte trælasthandelen til Hundested. Til dette formål erhvervede han ejendommen matr. nr. 1 au af Hundested og l.l. af Lille Karlsmind – det nuværende Nørregade 8. Her opførtes – og toges i brug i 1918-19 – en muret lagerbygning med kontor og 2 porte mod Nørregade, samtidig ændredes firmanavnet fra Sophus Brammer til Hundested Trælasthandel. I 1923 udvidedes med maskinsnedkeri, sav og kassefabrikation med facade mod Nørregade, samt en toetages trælade ned mod stranden. Den ny fiskerihavn var endnu ikke anlagt og strandkanten gik umiddelbart bag trælasthandelen. Allerede samtidig med at trælasten flyttedes til Nørregade, havde de gode tider lokket et konkurrerende trælastfirma til at prøve lykken i Hundested. I 1920 – endnu inden direktør-

boligen var færdig (det nuværende K.F.U.M.) købte man konkurrenten ud, hvad der kostede mange penge og siden viste sig at have været unødvendigt. Arealet afhændedes senere til byggegrunde – undtagen Nørregade 83, der bibeholdtes som reservelager for Hundested Trælsthandel.

I 1917 havde Sophus Brammer allerede indrettet den i sin tid til kornformaling opførte bygning som butik og kontor og flyttet købmandshandelen bort fra den gamle ejendom, der moderniseredes og ombyggedes til privatbolig. Da bygningen i Hundested toges i brug kneb det at holde øje med butikken, bestyreren gjorde sig skyldig i bedragerier og købmandshandelen med tilhørende ejendomme solgtes endeligt i 1920 til N. P. Madsen, Lynæs, efter i et år at have været bortforpagtet til fru Anna Brammer, daværende indehaver af firmaet Wilh. Brammer, Hundested. Købmandshandelen ejes og drives nu af købmand S. A. Meineche, Lynæs.

Da 50 års dagen rundedes d. 23. juni 1921 kunne Sophus Brammer se tilbage på en årrække med uafbrudt fremgang for trælsthforretningen, men selv lå han alvorligt syg på Sct. Lukas-stiftelsen i København, ramt af sukkersyge som følge af det chok, hans lille søns pludselige død havde forvoldt et par måneder i forvejen. Eneste synlige minde om dagen er et bæger, hvorpå en ven havde ladet indridse:

*»Minde om en svunden tid –
og om Retsind, Kløgt og Flid.»*

Der gik det meste af et år, før Brammer var rask nok til at genoptage sin daglige geming i forretningen. Et kurophold i Wiesbaden og et par måneders rundrejse i Europa havde bragt sukkerprocenten ned på et minimum og givet ham energien tilbage. Desværre måtte han atter konstatere, at »en utro

tjener» havde været på spil. Den pågældende forsvarede sig med, at gagen var utilstrækkelig, fik den forhøjet, men forgreb sig efter en tids forløb atter på kassen. Imidlertid begyndte efterkrigstiden at sætte sine spor, erhvervene tjente ingen penge og byggeriet stagnerede. Det var som i dag, ingen havde ventet, at »Dansen om Guldkalven» skulle ophøre og mange kunne ikke overholde deres forpligtelser overfor leverandøren. Med den nedsatte aktivitet som baggrund, vovede Brammer at klare sig uden forvalter og forfremmede i stedet sin bedste lagerarbejder til pladsformand. Det viste sig at være den helt rigtige disposition. Under chefens personlige ledelse, udviklede han hurtigt en fortrinlig viden om tingene, og inden længe kunne han arbejde selvstændigt som forvalter. Man kan ganske simpelt ikke skrive Hundested Trælasthandels historie uden at nævne Alfred Green, der gennem 41 år – støt og pålidelig – virkede for forretningens trivsel.

Den stagnation, der opstod i Hundested efter 1. verdenskrig, skulle holde sig langt frem i tiden. Selvfølgelig var der stadig nogle anlægsarbejder, ligesom der var enkelte store og gode virksomheder i fortsat fremgang, men boligbyggeriet som helhed var det foreløbig slut med. Sophus Brammer havde i nogen tid ærgret sig over at se det nyskårne, danske tømmer trænge ind på markedet i konkurrence med trælastforretningernes vellagrede svenske fyr, men da han endelig besluttede at gå over i »fjendens lejr«, blev han hurtigt en af de danske skoves store kunder. I disse år blev den gamle kontakt med Vandbygningsvæsen og havne-entreprenører atter aktuel og hen mod 300 leverancer til havne-, bro- og hofdeanlæg blev resultatet af denne aktivitet, som gjorde Hundested Trælasthandel til en af de kendteste på området med leverancer i bogstaveligste forstand fra Skagen til Gjedser og fra Englands kajen i Esbjerg til Langelinie kajen og Benzinhavnen på Prøvestenen. Også bundgarnspæle købtes og solgtes i store mængder. Man opkøbte hugsten i en række skove, sendte forespørgsler ud til bundgarnsfiskerne på Læsø, i Skagen og Frederikshavn, og så gik man i gang med at »parre« køb og salg, ofte et meget vanskeligt arbejde på grund af de mange forskellige længder, tykkelser og træsorter, der var aktuelle for den enkelte køber. Handelen med det danske træ varede ved lige til en ministeriel bekendtgørelse under besættelsen forbød enhver fortjeneste på træ fra de danske skove. Denne bestemmelse ramte dog ikke savværkerne, men da man havde anset det for mest hensigtsmæssigt ikke at belaste økonomien med et savværk, stod man uden muligheder i den ny situation.

Så mente man Trælasten kunne sove en rolig »Tomerosesøvn«, indtil krigen og besættelsen var forbi, man satte chaufførerne på deltid og holdt fast med næb og kløer plus megen snilde, når tyskerne ville trække på de båndlagte lagre. Men om aftenen d. 22. april 1942 blev Tomerosesøvnen brat afbrudt af et mægtigt bål. Ingen ved, hvorledes ilden opstod – mulighederne var mange, men ingen blev sandsynliggjort. For Hundested Trælasthandel, der d. 1. april 1941 var blevet omdannet til aktieselskab med Sophus Brammer som direktør og datteren Edith Brammer som prokurist, var det intet mindre end en katastrofe. Arkivet var brændt og et påbegyndt forsøg på at bringe penge-skabets papirer og bøger i sikkerhed var strandet på brandvæsenets forbud mod yderligere indtrængen i den brændende bygning. Til alt held havde bøgerne stået hårdt sammenpressede og takket være den konstante vandstråle, der havde været rettet mod skabet, var de ikke tilintetgjort, men spørgsmålet var, om disse forkullede rester overhovedet kunne blive læselige igen. Kreditorerne fik man hurtigt rekonstrueret ved et rundspørge til leverandørerne, men debitorerne kunne ikke røres før papirerne var så tørre, at man turde vende bladene med en kniv, de skulle så kunne afskrives blad for blad – så vidt de var læselige – derefter måtte de forventes at smuldre. For ledelsen var det 14 dage i åndeløs spænding, så tog man fat og i løbet af

et par måneder lykkedes det at rekonstruere regnskaberne, endog med en næsten fuldstændig specifikation af salget fra 1. jan. 1942.

I brandens kølvand fulgte selvsagt store diskussioner vedrørende genopbygningen, men Sophus Brammer ville ikke opgive den fordelagtige beliggenhed mellem hovedgade og havn, så man gik ind på at bygge i overensstemmelse med brandmyndighedernes alt andet end moderate krav, og den ny trælast genopstod i murværk, så sikkert som nogen fæstning. Alligevel skulle »lynet slå ned« en gang til. Efter kun 8 års forløb – d. 9. juni 1950 kom ilden en sen aften løbende fra nogle pakhuse på havnen. Det blæste næsten en orkan, og branden fik et større omfang end nødvendigt, fordi velmenende – men ikke ganske ædru – unge mennesker optrådte som organisatorer af redningsarbejdet, inden trælastens egne folk kom til. Ruderne i kontoret blev slået itu for at møbler kunne kastes ud, døre og porte blev åbne, skuffer trukket ud og båret udenfor med det resultat, at papirerne hvirveledes op i luften og fordelte sig over det meste af Nordsjælland – helt til Frederikssund-egnen kunne de spores. Ved trækkens hjælp lykkedes det selvfølgelig hurtigt ilden at gribe om sig og snart var lager og kontorer et frådende ildhav, hvorfra ilden bredte sig til de nærliggende ejendomme. Belært af erfaringerne fra 1942 var pengeskabet denne gang så solidt, at det holdt stand, men mange andre vanskeligheder skulle tårne sig op i de nærmest følgende år. Hvor maskinsnedkeriet havde stået tilbage efter den første brand, var hele ejendommen denne gang nedbrændt til grunden. Diskussionerne med myndighederne – ikke mindst om byggelinien – blev hårde og lange, inden man endelig i april 1953 kunne fejre den ny ejendoms åbning.

Når man i perioderne efter disse 2 brande straks havde kunnet fortsætte driften uændret – omend med besvær – skyldtes det, at man til stadighed havde opretholdt reservelageret i Nørregade 83. Med rationel udnyttelse af de – ikke ubetinget gode – forhåndenværende muligheder og under Alfred Greens ansvarsbevidste ledelse fungerede lageret upåklageligt til trods for adskillelsen fra kontoret, der i disse perioder måtte leje sig ind, hvor det kunne falde.

Den sidste brand med dens langvarige og besværlige kamp for genopbygningen havde taget meget på Sophus Brammer, der i 1953 ramtes af en alvorlig hjertesygdom og i sine sidste leveår kun deltog sporadisk i forretningens daglige drift. Allerede i 1952 udnævntes Edith Brammer til meddirektør og siden faderens død i oktober 1961 har hun været selskabets ansvarlige leder.

Edith Brammer har gennem mange år været tilknyttet sin faders firma, hvor hun i en lang periode havde bogholderiet under sig, medens hun, i de år, da firmaet specialiserede sig i dansk træ, navnlig var engageret i dette arbejde, som sin faders højre hånd.

Den store interesse, der i de sidste 10 år har samlet sig om feriehusene, fik også

Hundested Trælasthandel til – i 1960 – at engagere sig i et typehus »Halsnæs-Huset», ligesom man har optaget forhandling af et norsk byggesæt – anvendeligt til såvel ferie- som helårshuse. Størst vægt lægger man dog fremdeles på at betjene boligbyggeriet, der også på Halsnæs har haft en eksplosiv udvikling i sidste halvdel af 60'erne.

Selvfølgelig har man heller ikke i Hundested Trælasthandel været fri for tredsernes udbredte personalenød, men efter en periode med skiftende – mere eller mindre kvalificerede – medarbejdere, råder man nu over en veluddannet stab, der med disponent Thorben Galtt i spidsen gør sit yderste for at betjene kunderne på bedste måde.

Vil nogen til slut spørge om Hundested Trælasthandels fremtid, så lyder svaret, at en hundredårig bør tænke sig godt om, inden der handles. Som det fremgår af foranstående beretning, har jubilaren undergået mange forandringer i sine 100 år, og man gør sig naturligvis også i dag tanker om visse ændringer og moderniseringer. Til brug ved en eventuel udflytning, hvor der kan opnås bedre pladsforhold, sikrede man sig allerede for år tilbage et stort areal i industriområdet – hertil kan forretningen udflyttes, når og hvis man finder tiden moden.

